

Vyrovnaná cesta, IV.

Cesta spravedlivých je přímá, neboť ty sám, spravedlivý a přímý Bože, mu ji vyrovnáváš. Ano, Pane, rádi kráčíme po cestách tvého zákona a toužíme oslavit tvoje jméno. V našich srdcích plane touha po tvé lásce a slávě. (Iz 26, 7–8)

Hlas volajícího na poušti zve k vyrovnaní stezek, zasypaní děravých silnic a odstranění bariér v cestě. Pán přichází a touží se setkat (srov. Mt 3, 3). Až betlémské Dítě dospěje, bude s nebývalou lehkostí přistupovat k lidem, kteří jsou za zdmi předsudků a ploty sociálního vyloučení. K tomu vybídne i své následovníky (Mt 25, 31–46): vnášet Boží spravedlnost a milosrdenství do života všech lidí.

1. PŘÍPRAVA A KLÍČOVÉ POJMY

Víme, že Boží Syn přišel a dal nám rozum, abychom poznávali pravého Boha. My jsme v tom pravém Bohu skrze jeho Syna Ježíše Krista. On je pravý Bůh a věčný Život. (1 Jan 5, 20)

O čem v těchto dnech rozmlouváte? Co prožíváte?

S čím přicházíte k dnešní bohoslužbě?

Kdo je pro vás zářným příkladem křesťanského života a modlitby?

Jak srozumitelný obraz Boha zjevuje váš křesťanský život?

Máte zkušenost s delším putováním za jasným cílem (např. poutní místo)?

Tradice **mudrců z Východu** jsou zejména u křesťanů orientálních církví nesmírně bohaté (jména mudrců, původ, počet/!, legendy). I na Západě tvoří karavana (tří) mudrců (řec. *magoi*; mágové, mudrci, hvězdopavci; pro „králové“ viz Žalm 72, 10) vůbec nejrozšířenější předlohu vánočních zvyků (pokrm, divadlo, nošení dárků, literatura). Jejich dnešní jména se rozšířila až v 8. století (viz DOBROŘEČENÍ). V Německu se místní tradice opírá o jedinečné ostatky mudrců, uložené v katedrále v Kolíně nad Rýnem. Ve světě oblíbený příběh o čtverém mudrci (Henry van Dyke: *The Other Wise Man*, 1895) se dočkal řady i českých překladů a uměleckých ztvárnění. ¶ Slavnost **Epifanie**/Zjevení (řec. *epifaneia*; zjevení, ukázání se, příchod) je ve většině starobylých církví vrcholem vánoční doby. Bůh se v Kristu nechává poznávat při svatbě v Káni Galilejské („Ježíš tím zjevil svou slávu, a jeho učedníci v něj uvěřili.“, Jan 2, 11), ponoření do vody Jordánu („Nebe se rozevřelo...“ Ty jsi můj milovaný Syn, v tobě mám zalíbení.“ Mk 1, 10–11) a při klanění pohanských mudrců („Spatřili dítě s jeho matkou Marií, padli na zem a klaněli se mu.“, Mt 2, 11). Biblické *epifanie* (Boží sebezjevení člověku; např. Gn 7, 16; Gn 32, 29; Iz 6, 1–2; Jer 1, 4–6) dosvědčují, že Bůh je rozumem poznatelný.

V krátké diskuzi si předsedající v hlavě shrne očekávání, touhy a intence účastníků bohoslužby a připraví si vstupní modlitbu podle následujícíhoustru:

Kdo? „Bože, náš Otče...“

Proč? „nestraniš ani bohatým, ani chudým, ani lidem vzdělaným, ani prostým;“
daruješ věčný život i těm, kteří nikdy neslyšeli věrohodné hlásání evangelia;“

Co? „ať dokážeme být znamením světla a víry lidem v našem okolí;
kež hlouběji rozumíme svědectví Božího slova a jednáme s odvahou a důvěrou;“

Jak? „Skrze Krista, našeho Pána.“

2. LÍTOST NAD HŘÍCHY A MODLITBA

Předsedající začne bohoslužbu znamením kříže:

Ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého.

Herodes a celý Jeruzalém se vyděsil, že by v jejich zajetých životních kole-
jích měla nastat nějaká změna. Studovali sice stránky Písma, ale moc těm
prorocstvím nevěřili. ^{Mt 2, 3–6} Dokážeme se radovat, že Bůh mnohým lidem

zjevuje svou lásku, ačkoli s námi *nenesou tíhu* kostelního života? ^{Mt 20, 12}

Nabízíme v našich křesťanských komunitách prostor lidem, aby se mohli
setkat se Svatým? Nacházíme ho vůbec sami mezi sebou?

Následuje chvíle ticha.

V rámci úkonu kajičnosti je možné si obvyklým způsobem umýt ruce a pronášet u toho
slova žalmu 51, 4 „Smyj ze mě, Bože, mou nepravost a očišť mě od hříchu.“

V: Temné okamžiky života jsou prozářeny tvým světlem, Pane:
smiluj se nad námi.

O: Pane, smiluj se nad námi.

V: Učíš nás bezprostřední a činorodé víře, Kriste:
smiluj se nad námi.

O: Kriste, smiluj se nad námi.

V: Doprovázíš nás na naší životní cestě, i když klopýtáme, Pane:
smiluj se nad námi.

O: Pane, smiluj se nad námi.

V: Smiluj se nad námi, všemohoucí Bože,
odpušť nám hříchy a doved' nás do života věčného.

O: Amen.

Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle.
Chválíme tě. Velebíme tě. Klaníme se ti.
Oslavujeme tě. Vzdáváme ti díky pro tvou velikou slávu.
Pane a Bože, nebeský Králi, Bože, Otče všemohoucí.

Pane, jednorozený Synu, Ježíši Kriste.
Pane a Bože, Beránku Boží, Synu Otce.
Ty, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi;
ty, který snímáš hříchy světa, přijmi naše prosby.
Ty, který sedíš po pravici Otce, smiluj se nad námi.

Neboť ty jediný jsi Svatý, ty jediný jsi Pán,
ty jediný jsi Svrchovaný, Ježíši Kriste,
se svatým Duchem ve slávě Boha Otce. Amen.

Zde následuje **modlitba**, která shrne očekávání, touhy a intence účastníků bohoslužby.

3. NASLOUCHÁNÍ PÍSMU

Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme vlastníma očima viděli, co jsme bedlivě pozorovali a čeho se naše ruce dotýkaly – to vám zvěstujeme: Slovo života. Ten Život byl zjeven. My jsme ho viděli a svědčíme o něm. Zvěstujeme vám věčný život, který byl u Otce a nám byl zjeven. (1 Jan 1, 1–2)

Po dlouhém babylónském zpusťování, Jeruzalém povstává z popela. Temná noc, která desítky let halila královské město, je u konce. Hlídka upíná své oči k obloze: „Přichází svítání!“ Není to slunce na Východě. Ta záře vychází z nitra Jeruzaléma. Synové a dcery Izraele se vrací. I cizí národy si toho jasu všímají. Izaiášovo „světlo národů“ (Iz 49, 6). Lidské kmeny ze Západu připlouvají na svých lodí, kmeny Orientu přijíždějí v karavanách. Hospodinova spravedlnost a pokoj vítězí.

Úryvek z knihy proroka Izaiáše.

60, 1–6 (Šrámek+jäg)

Světlo nového Jeruzaléma: 60, 1≈9

I Vstávej a rozjasni se!

Světlo tvé vzešlo,

Hospodinova sláva nad tebou zazářila!

Temnota dosud zakrývá zemi

a husté šero národy halí,

nad tebou se však zvedne Hospodin

a jeho sláva se zjeví!

Národy půjdou za světlem tvým

a jejich králové k záři, jež nad tebou vzešla.

Rozhlédni se kolem a podívej se!

Spojili se již v jediný proud, chvátají k tobě!

Synové tvoji se sbíhají zdáli

a dcery tvé v náručí nesou!

Spatříš to všechno a zazáříš zas,

srdce se zachvěje, rozšíří štěstím:

bohatství moře se obrátí k tobě,

národy neznámé budou ti nosit své poklady.

Záplava velbloudů,

velbloudí mláďata z Midjánu, z Efy,

ze Sáby dorazí,

zlato ti přinesou, kadidlo

a budou vyprávět o slávě Hospodinově.

– Slyšeli jsme slovo Boží.

Zvláštní karavana orientálních mudrců kráčí krajinou. Vedeni hvězdou procházejí zeměmi, navštěvují královské paláce, ptají se po jedinečných událostech. „Nenarodil se u vás nový panovník, syn bohů, vládce nebo dobyvatel?“ Mluví se spoustou místních vzdělců, knížat,

emírů, dóžat, sultánů a pádišáhů. Nikdo z nich nic neví. Ani v Judském království se nedozvídají žádnou uspokojivou odpověď. Avšak jen pouhá zmínka o dědici královského trůnu probudila v jakémsi Herodovi paranoi. Není zmínka o Betlémum jen zoufalou snahou rádců a učenců ukázat, že možný zárodek chaosu mají pevně v rukách? Podaří se situaci v královských síních uklidnit a nezvané hosty kulantně odeslat tam, kam slunce jeruzalémského paláce nesvítí?

(E – Evangelista; M – Mudrci; V – Velekněží; H – Herodes)

Úryvek z evangelia podle Matouše.

2, 1–12 (BOG+jäg)

Klanění mudrců: 2, 1–12

- E** Když se Ježíš narodil v Betlémě v Judsku za času krále Heroda, přišli do Jeruzaléma mudrci od východu a ptali se:
- M** „Kde je ten narozený židovský král? Uviděli jsme jeho hvězdu na východě, a proto jsme se mu přišli poklonit.“
- E** Když to uslyšel král Herodes, ulekl se a s ním celý Jeruzalém. Svolal všechny velekněze a učitele Zákona z lidu a vyptával se jich, kde se má Mesiáš narodit.
- V** „V Betlémě v Judsku, neboť tak je psáno u proroka:
*A ty, Betléme v judské zemi,
nejsi vůbec nejmenší mezi judskými předními městy;
protože z tebe vyjde vládce,
který bude panovat mému izraelskému lidu.*“ *M^{ich} 5, 1–3*
- E** Tehdy si Herodes tajně zavolal mudrce a zevrubně se jich vyptal na dobu, kdy se ta hvězda objevila, poslal je do Betléma a řekl:
- H** „Jděte a důkladně se na to dítě vyptejte. Až ho najdete, oznamte mi to, abych se mu i já přišel poklonit.“
- E** Když krále vyslechli, vydali se na cestu. A hle – hvězda, kterou viděli na východě, šla před nimi, až se zastavila nad místem, kde bylo dítě. Jakmile uviděli hvězdu, zaradovali se nevýslovnou radostí. Vstoupili do domu a spatřili dítě s jeho matkou Marií, padli na zem a klaněli se mu. Otevřeli své pokladnice a obětovali mu dary: zlato, kadidlo

a myrhu. Ve snu dostali pokyn, aby se k Herodovi už nevraceli, proto se vrátili do své země jinou cestou.

– Slyšeli jsme slovo Boží.

Po jeruzalémských hradbách běží hlídkující voják: „Přichází karavana! Cizí mudrci a vezíři vcházejí do města!“ Orientálci vstupují do provinčního královského města. S čím přicházejí? Může Jeruzalém něco nabídnout? Doby krále Šalamouna jsou ty tam... Teď už si žijí v zajatých kolejích, odvádějí daně římskému císaři, těší se z míru a pokoje (*Pax Romana*), a jsou rádi, že bohoslužba a provoz chrámového okrsku zůstal v režii jejich vlastní aristokracie. „Že prý ti mudrci přišli za hvězdou...“ Mojžíš kdysi vyprávěl o Bileámovi, synu Beorovu, jak vidí vycházející „Hvězdu z Jakuba, Žezlo z Izraele. [Ono] udeří do spánku Moaba, zahubí všechny Setovy syny.“ (Nm 24, 17). Krásná metafora z příběhu o osídlování Zaslíbené země, ale na hvězdopravectví je v Izraele stejně mnoho neužije (Iz 47, 13–14). Evangelista Matouš je velmi komorní vypravěč. Celou předvánoční atmosféru shrnul do události jedné jediné noci, když se betlémský Josef převaluje na posteli, nemůže usnout a přemýšlí, co se svojí snoubenkou. Takové nečekané těhotenství nastávající manželky dokáže jednomu zkazit radost z „věrnosti a lásky“. Může z toho vzejt něco dobrého? Udrží Matoušův posluchač pozornost v příběhu, který začíná tak nějak „obyčejně lidsky“? Doufejme. Protože v tom samém domě v Betlémě zanedlouho vzejde religio-star Izraele.

Matoušův příběh po drtivou většinu času reprezentuje echt židovsko-konzervativní pohled na svět, ve kterém jsou učedníci poslání vyhánět demony, uzdravovat nemoci a ohlašovat království Nebes, a to výslovně uvnitř Vyvoleného národa: „Mezi pohany nechodte a do žádného samařského města nevcházejte.“ (Mt 10, 5). Sám Ježíš vybočuje z tohoto pravidla jen výjimečně (např. voják, Mt 8, 5–13; nějací blázni s hroby a prasaty, Mt 8, 28–34; matka s dcerou, Mt 15, 21–28). Návštěva orientálních mudrců v rodině betlémského tesaře přesto dává tušit, že tato vykročení za hranice izraelských tradic mají svůj význam. Byli to právě tito cizinci, kteří před svatým Batoletem padli tváří až k zemi (Mt 2, 11). Možná v něm viděli jen nového krále, miláčka bohů (srov. v. 2). Matoušovi posluchači však už nyní vědí, že se klanějí Božímu Synu (Mt 1, 20; srov. Neh 8, 6). Opět to byli pouze pohané, kteří Ježíše překvapovali svoji důvěrou a spontaneitou a on rozhodně neskrýval svůj obdiv k nim. Obyčejný římský voják nebo kanaánská matka, kteří se nevymlouvali na své znalosti Písma, ani se neskrývali za zdí vlastního mlčení, byli v té chvíli vnitřně svobodní a plni naděje. „Amen, pravím vám: Takovou víru jsem v izraelském národě nenašel u nikoho.“ (Mt 8, 10). „Ó ženo, jak velká je tvoje víra!“ (Mt 15, 28). Naplno se tento zárodek křesťanské víry projeví u Ježíšova kříže. Všichni „věrní“ mlčí, jen setník (trochu zděšeně) veřejně vyznává: „To byl opravdu Syn Boží!“ (Mt 27, 54). Ježíšův pokyn apoštolům po Velikonocích tak získává nový dech: „Jděte tedy, získejte za učedníky *všechny národy*, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal.“ (Mt 28, 19–20).

V Matoušově vyprávění Boží děti potřebují odhlédnout od svého náboženského písčku. Zvednout hlavu od vlastní obrázky, mnoha předpisů, nařízení a zvyklostí, které nejsou a priori špatné, jen se nesmějí prohlašovat za *víru*. Chození do kostela není víra. Držení postů není

víra. Čtení náboženské literatury není víra. Ani dětinská neznalost a výmluvy na prostého ducha není víra. Zkoumání, kdo se může oženit a kdo rozvést, kdo přistoupí k eucharistii a kdo sám sebe exkomunikoval... nic z toho není víra. Ani mudrci z Východu nepředstavují v Betlémě křesťanskou víru. Jen kráčejí za mihotavou září, která teprve rozvine svůj plný jas. Izaiáš, vyhlížející na jeruzalémských hradbách první paprsky slunce, by z nich měl radost.

4. ODPOVĚĎ PÍSMU

Kdo Boží slovo zachovává, v tom je Boží láska opravdu přivedena k dokonalosti. Podle toho můžeme poznat, že jsme v Kristu. Kdo tvrdí, že v něm zůstává, má se i sám jít životem tak, jak chodil on. (1 Jan 2, 5–6)

Při křtu nám bylo svěřeno *světlo velikonoční svíce, paprsky úsvitu prvního dne v týdnu.* ^{Mt 28, 1a} V jeho září se každý den našeho života rozhodujeme, jakou cestou se vydáme. A ve stejném světle se stáváme viditelnými pro naše okolí. *Svítilna se přeci nestaví pod nádobu, ale na podstavec, takže svítí všem v domě.* ^{Mt 5, 15b} Pokud se svět kolem nás dramaticky mění a máme pocit, že ho pohlcuje chaos, světlo důvěry v neustálou Boží blízkost nám může dát sílu obstát a tvořivě působit.

Vyznejme víru, ve které jsme pokřtěni:

Apoštolské vyznání víry

Věřím v Boha, Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země.

I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho;
jenž se počal z Ducha Svatého,
narodil se z Marie Panny,
trpěl pod Ponciem Pilátem,
ukřižován umřel i pohřben jest;
sestoupil do pekel,
třetího dne vstal z mrtvých;
vstoupil na nebesa,
sedí po pravici Boha, Otce všemohoucího;
odtud přijde soudit živé i mrtvé.

Věřím v Ducha Svatého,
svatou církev obecnou,
společenství svatých,
odpuštění hříchů,
vzkříšení těla a život věčný.

Amen.

Modlitba věřících

Apoštol Pavel nás vybízí, abychom se ve shromáždění věřících obraceli k Bohu prosbami, přímlovami i díky.

Určitě ho máme i za co chválit. (srov. 1 Tim 2, 1–2; Zj 7, 12)

Doporučuji v návaznosti na slyšené Boží slovo ve společném rozhovoru zformulovat 2× chvály, 2× díky, 2× prosby a 2× přímlovy. Až se budou jednotlivá zvolání pronášet, jako odpověď lidu lze použít „**Přijď, Pane Ježíši!**“

Snad je moudré vzpomenout i na nemocné a na lidi v karanténě, na ty, kdo jsou v první linii boje s epidemií, na zdravotníky, policisty, vojáky, hasiče a na všechny, kteří svou službou a nezištnou pomocí nesou riziko nákazy. Pamětlivi můžeme být i na děti, studenty, jejich sebedisciplínu k učení v této době, pedagogy, akademiky a inspiraci k vlastnímu rozvoji.

5. MODLITBA PÁNĚ

*Co jsme tedy viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste i vy měli s námi společenství. Naše společenství je totiž s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem.
(1 Jan 1, 3)*

Otče náš, jenž jsi na nebesích,
posvěť se jméno tvé.
Přijď království tvé.
Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.
Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny,
jako i my odpouštíme našim viníkům.
A neuveď nás v pokušení,
ale zbav nás od zlého.
(Neboť tvé je království i moc i sláva navěky.)
Amen.

6. DOBROŘEČENÍ

Následující text pochází z latinského překladu řecké antologie citátů, myšlenek, kazatelských přirovnání, *Collectanea et Flores* (8. století, snad Irsko). Svého času to byl v Evropě nejrozšířenější pramen s jmény mudrců z Východu.

Mudrci, kteří přinesli dary Pánu: prvním je Melichar. Šedivý stařec, dlouhého vousu i vlasů, oblečený do tmavomodré tuniky, *černého* pláště, boty s tmavomodrým a bílým zdobením, turbanem exotického tvaru: přinesl zlato Pánu, Králi. Druhý mudrc nese jméno Kašpar. Mladý holobrádek, červenohnědé pleti, v *černé* tunice, rubínovém plášti, tmavomodré obuvi: kádídlem vhodným k bohoslužbě uctil Boha. Třetí mudrc, tmavé pleti, zcela zarostlý, se jmenuje Baltazar. Má rubínovou tuniku, bílý oděv, černou obuv: myrhou předjímá smrt Syna člověka. Veškeré jejich oblečení bylo syrské.

Starobylá syrská křesťanská tradice své kořeny vztahuje k sv. Maronovi (4. století).

Ze syrsko-maronitské liturgie:

„Ó Pane, tvým úžasným zrozením jsme spaseni!

Ó křesťané, *Slovo se stalo tělem.*

Té noci se narodil spasitel všech.

Adamova vina je zrušena pláčem dítěte

a David se raduje ze svého potomka.

Ó Herode a lide Izraele, proč se děsíte?

Mudrci k němu přicházejí a nesou mu dary.

Andělé probouzejí spící pastýře.

Pánova láska se vylévá na veškeré stvoření.

Jsme požehnáni a vyvýšeni nad veškeré nebeské bytosti.

Marie, jsi blahoslavená za to, že jsi přijala Nejkrásnějšího ze všech.

On je slávou celého světa.

Jak anděl předpověděl, ctitelé přišli do Betléma a byla jim zjevena pravda.

Hvězda Jakubova vzešla a zazářila všem v temnotách.

Slovo se naplnilo a tajemství spásy začalo.

Udivený lid prohlašuje:

» Úžasný jsi, Pane, náš Bože, který ležíš v jeslích jako nejchudší z chudých.

Byl jsi poslán, abys vykoupil veškeré lidství.«

Všichni lidé, oslavujte ho!

Zpívejme a vzdejme mu chvály nejkrásnějšími písněmi.

Vzývejme ho. Světlo přichází.

Príslib se naplnil a naše spása je na dosah.

Vzdávejme mu díky na věky.

» Jednorozený Synu Otce, *zrozený přede všemi věky*,

slíbil jsi, že ve svůj čas přijmeš tělo.

Stal ses Synem Marie, dcery Davidovy.«

Králové z cizích zemí přišli, aby se klaněli dítěti v jeslích.

To Dítě je hodné úcty a chvály.

Izaiášův příslib požehnaného *zrození z panny* se naplnil.

Děkujme, klaňme se, chvalme a oslavujme Nejsvětější Trojici:

Otce i Syna i Ducha Svatého.“

Účastníci se žehnají znamením kříže:

V: Dej nám, Bože, své požehnání,

chraň nás všeho zlého a doved' nás do života věčného.

O: Amen.

V: Dobrořečme Pánu.

O: Bohu díky.

V ideálním světě by nyní následovalo slavnostní pohoštění.

Četli jim z knihy Božího zákona, vykládali a vysvětlovali smysl, aby posluchači rozuměli tomu, co se četlo. Lid plakal, jak slyšel Tóru. „Rozejděte se, jezte slaninu cestou a pijte sladké víno. A rozdělte se s tím, který sám nemá nic připraveno! Dnešní den byl zasvěcen našemu Pánu. A nesmutněte! Vždyť radost z Hospodina je vaší silou!“ (Neh 8, 8.9b.10)

slavnost Zjevení Páně || 6. leden 2021 || jäg || svetla.farnost.cz